

به نام خدا

حکومت مشعشعیان در خوزستان

مولفان :

علی ساکی

آمنه صیاحی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: ساکی، علی، ۱۳۶۴-

عنوان و نام پدیدآور: حکومت مشعشعیان در خوزستان / مولفان علی ساکی، آمنه صیاحی.

مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۴۵ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۹۳-۲: ۴۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۴-۴۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: مشعشعیان Musha'shaidis

موضوع: خوزستان -- تاریخ Khuzestan (Iran: Province) -- History

شناسه افزوده: صیاحی، آمنه، ۱۳۶۸-

رده بندی کنگره: DSR۲۰۱۷

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۸۵۹۲۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: حکومت مشعشعیان در خوزستان

مولفان: علی ساکی - آمنه صیاحی

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۴۲۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۹۳-۲

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

فصل اول :	۵
کلیات	۵
مقدمه	۶
اهمیت موضوع	۸
مقدمه	۱۰
تاریخ خوزستان	۱۰
جغرافیای سیاسی حکومت مشعشعیان	۱۲
روی کار آمدن سید محمد در خوزستان	۱۳
دست یافتن سید محمد به خوزستان	۱۴
حکومت مولی محسن	۱۶
برخورد شاه اسماعیل صفوی یا مشعشعیان	۱۶
نخستین تلاش های نظامی	۱۷
فصل سوم :	۲۳
عوامل اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی زوال حکومت مشعشعیان	۲۳
مقدمه	۲۴
اقتصاد و معیشت در قلمرو مشعشعیان	۲۴
فصل چهارم :	۲۹
نقش والیان و حاکمان حکومت مشعشعیان در زوال و ضعف آن	۲۹
عوامل مهم در ضعف و فروپاشی حکومت مشعشعیان	۳۶

۳۷.....	دلایل دیگر زوال حکومت مشعشعیان.....
۴۱.....	فصل پنجم : .....
۴۱.....	نتیجه گیری.....
۴۲.....	نتیجه گیری.....
۴۴.....	منابع و ماخذ.....

فصل اول :

کلیات

مقدمه

مشعشعیان جنبشی بودند که حدود پنج قرن از سال ۸۴۴ق به بعد تاریخ خوزستان را به خود اختصاص داده اند. آنها مدت هفتاد سال (۸۴۴-۹۱۴ق) به شکل مستقل و از زمان شاه اسماعیل صفوی به بعد به شکل والی بر آنجا حکومت می نمودند.

اختلاف بین قبایل متعدد، ضعف والیان، عدم حمایت حکومت مرکزی از والیان، نبود قوای نظامی جهت ایجاد نظم و حفظ امنیت، عدم اهمیت سرداران لشکری به فرامین حکومت مرکزی، قدرت گرفتن اشرار و وضعیت بد اقتصادی از جمله این مشکلات بود.

سده نهم هجری در تاریخ فعالیت گروه ها و جنبش های شیعی از اهمیت بسیار برخوردار است. جنبشهایی نظیر نوربخشیان، حروفیان، مشعشعیان، و صفویان در این دوران به وجود آمدند و تمامی این جنبشها بسیار به تشیع گرایش داشته اند. در اثر فعالیت این گروهها دگرگونی های بزرگ معنوی و تأثیر شگرفی در اذهان مردم کرد، لر، آذری، فارس و قسمتی از اعراب به وجود آمد. سلسله مشعشعی یکی از طلایه داران و پدیدآورندگان دگرگونی آن دوران به شمار می روند. مشعشعیان پس از استقلال کوتاه مدت در دوره صفویه به شکل فرمانروایی وابسته و پیرو صفویه درآمدند. هر یک از جنبشهای این دوره دارای اعتقاداتی مختلف در مسائل فکری، دینی، اجتماعی و فرهنگی بودند. اکثر این گروهها عقایدشان نشأت گرفته از تشیع و تصوف بوده است و در ارتباط این دو گرایش با یکدیگر برخواستند. یکی از نتایج در آمیختن تشیع و تصوف پدید آمدن نهضت مشعشعیان بوده است. برخی از این جنبشها نظیر مشعشعیان در اندیشه تشکیل حکومت بودند. برای این خاندان لقب های زیادی آورده شده است که در ابتدا بر بعضی از رؤسا اطلاق می شد و بعد تمام خاندان به آن ملقب شدند. از جمله این لقب ها آل مشعشع، آل فلاح، الموالی و آل خان می باشد. آنان از پیروان سید محمد بن فلاح بنیان گذار این جنبش می باشند که این نهضت با فعالیتهای وی به وجود آمد و مدت هفتاد سال (۸۴۴-۹۱۴ق.) به شکل مستقل بر بخشی از جنوب غرب و سپس به شکل والی از جانب حکومت مرکزی بر آنجا حکمرانی می نمودند. وی حرکت خود را با مقدمه ای صوفیانه آغاز کرد، آنگاه شروع به اظهار برخی دعاوی نمود. مشعشعیان

جنبشی سیاسی و اجتماعی بودند که به مدت پنج قرن در خوزستان و برخی نواحی اطراف صاحب نفوذ و آوازه بودند و در این مدت دچار تحولات بسیاری شدند و خدمات شایانی نیز نمودند. در مقایسه با جنبش های هم عصر و هم سو با مشعشعیان در سده های هشتم و نهم هجری، پژوهشهای کمی در مورد آنان وجود دارد.

مشعشعیان به عنوان خیزشی از غلات شیعه، که در اعتراض به حاکمیت ترکمان ها در ایران شکل گرفت، از نقطه نظر فکری، معتقد به منشأ یگانه انبیا و اولیا بود و به عقیده حلولیه گرایش داشت. آل مشعشع « جنبشی مبتنی بر نیشروی روحانیت علوی بر پا نمودند که در شخص سیدمحمدبن فلاح، سلسله جنبان این نهضت، تجلی یافته بود. آنان در حلقه ای می نشستند و «ذکر علی الهی و غیره باطل» می گفتند. با تعلیمات سیدمحمد، نیروی معنوی آن ها فزونی می یافت و منجر به حالت روانی تازه ای می شد که می توانستند اعمالی خلاف عادت انجام دهند (رنجبر، ۱۳۸۱ش، ص ۶۱). در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم هجری (پانزدهم میلادی)، ایران یک واحد سیاسی یکپارچه نباشد، در قسمتی از شرق ایران، ضعف قدرت بازماندگان تیمور مشهود و در قسمتی دیگر از غرب ایران، توسعه حکومت ترکمانان قراقوینلو و آق قوینلو آشکار بشود. در چنین اوضاع و احوالی، احتمال نضج گرفتن نهضت های مذهبی سیاسی در نواحی گوناگون ایران فراوان می نمود؛ از جمله، در حدود سال ۸۴۰ق. / ۱۴۳۷هـ. ق. نهضتی سیاسی مذهبی از غلات شیعه در خوزستان شکل گرفت که دامنه آن به اعصار بعد نیز کشیده شد. این از جمله نهضت هایی بود که از نظر اظهار مهدویت [بعدها در کنار نقطویه و شیخیه، تأثیر بسزایی بر جنبش بایبه گذارد (همان، ص ۱۳)].

لذا پژوهش حاضر به منظور بررسی علل ضعف و زوال حکومت مشعشعیان در خوزستان می پردازد و در پی یافتن پاسخ به سوال چه عواملی و علل منجر به نابودی این حکومت خواهد بود.